

10. Pivneva L. M. (2011) Hlobalnyi vymir bolonskoho protsesu v konteksti porivniannia stupeniv u vyshchii osviti [Global dimension of the Bologna process in the context of comparable degrees in higher education] Politologichni zapysky : zb. nauk. prats. Vyp. 4 – Politicalological scraps: collection of proceedings Vol. 4. Luhansk : vyd-vo SNU im. V. Dalia, 4. Retrieved from : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2011_4_11 [in Ukrainian].
11. Dmytriv, A. Ia. (2013) Marketynhove doslidzhennia pokaznykiv rozvytku rynku kooperatyvnoi osvity v Ukraini [Marketing research of the market performance of cooperative education in Ukraine]. Visnyk Lvivskoi komertsiianoi akademii. Serii ekonomichna – Bulletin of Lviv Commercial Academy. Economic Series, 40, 135–143 [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia Pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.04.2015 № 266 [On approving the list of disciplines and specialties, which trains candidates higher education Cabinet of Ministers of Ukraine of 29.04.2015 number 266] (2015) Ofitsiinyi visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine, 38, st. 1147 [in Ukrainian].

Денис Загірняк. Базовое высшее образование: оценка прагматизма высших учебных заведений на рынке образовательных услуг. Ступенчатое образование обусловило наличие на рынке образовательных услуг сегмента «Бакалавр», в котором реализуется программа по подготовке соискателей базового высшего образования. Долгое время высшие учебные заведения наращивали образовательный потенциал в этом сегменте. Построена методика определения уровня абсолютного и относительного образовательного прагматизма в действиях высших учебных заведений Полтавщины по образовательно-профессиональной программе подготовки бакалавров, показывающей уровень реализации заведениями образовательного потенциала. Абсолютный образовательный прагматизм демонстрирует уровень реализации учебным заведением лицензионного объема на подготовку бакалавров по отдельной специальности. Относительный прагматизм демонстрирует уровень использования учреждением лицензионного объема относительно других заведений, осуществляющих подготовку бакалавров по специальности.

Ключевые слова: высшее образование, бакалаврат, высшие учебные заведения, рынок образовательных услуг, образовательный потенциал, абсолютный образовательный прагматизм, относительный образовательный прагматизм, лицензионный набор, первичный спрос, вторичный спрос.

Denis Zagirniak. Basic Higher Education: Assessment of the Higher Educational Establishment Pragmatism at the Education Services Market. Multistage education called forth the «Bachelor» segment at the education services market; it realizes the program of training the seekers of basic higher education. Higher educational establishments have been accumulating educational potential in this segment for a long time. The method for determination of the level of absolute and relative educational pragmatism concerning the bachelor-training educational and professional program in the activity of higher educational establishments in Poltava region has been created; it reveals the level of realization of the establishment educational potential. Absolute educational pragmatism demonstrates the educational establishment level of realization of the licensed amount for bachelor training in a particular specialty. Relative pragmatism demonstrates the establishment level of the use of the licensed amount in relation to other establishments training bachelors in the specialty.

Key words: higher education, baccalaureate, higher educational establishments, education services market, educational potential, absolute educational pragmatism, relative educational pragmatism, licensed admission, primary demand, secondary demand.

Стаття надійшла до редакції 12.06.2017 р.

УДК 338.517.2

Мирослав Коротя – аспірант кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Тарифоутворення на послуги транспортування газу та його розподілу серед газорозподільних підприємств України

У статті досліджено процес формування тарифоутворення на послуги транспортування природного газу, а також його розподілу серед газорозподільних підприємств України.

© Коротя М., 2017

Визначено, що розвиток ринку транспортування природного газу має суттєве значення для економіки держави та рівня життя її населення, адже, відповідно до змісту Конституції, Україна є соціально орієнтованою державою, мета якої – забезпечення умов для зростання добробуту громадян. Відтак однією з організуючих складових частин добробуту є забезпечення громадян і компаній у державі природним газом. Запорука цієї мети – надійне, економічно обгрунтоване задоволення потреб населення й економіки держави.

Вивчення проблем управління газотранспортними підприємствами в Україні здійснювало багато провідних учених, водночас потребують уточнення питання щодо процесу тарифоутворення на послуги транспортування природного газу, а також створення для цього відповідного організаційно-економічного механізму.

Ключові слова: тарифоутворення, транспортування газу, природний газ, газорозподільчі підприємства, газотранспортна система.

Постановка наукової проблеми та її значення. Для адаптації до вимог законодавства ЄС з урахуванням практики тарифоутворення в країнах Європейського Союзу й на виконання вимог Закону України «Про ринок природного газу» Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, прийнято Методику визначення та розрахунку тарифів на послуги транспортування природного газу для точок входу й виходу на основі багаторічного стимуляційного регулювання та забезпечення отримання необхідного доходу й прибутку на регуляторну базу активів і дотримання регуляторної бази активів та регуляторної норми доходу.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Значний внесок у вивчення проблем управління газотранспортними підприємствами в Україні здійснювали такі вчені, як О. Амоша, І. Бойко, В. Брич, Л. Гораль, П. Гулька, М. Данилюк, І. Діак, О. Дзьоба, І. Запущляк, Ю. Колбушкін, В. Петренко тощо. Водночас потребують уточнення питання щодо процесу тарифоутворення на послуги транспортування природного газу, а також створення для цього відповідного організаційно-економічного механізму. **Мета статті** – дослідження процесів тарифоутворення на послуги транспортування газу та його розподілу.

Виклад основного матеріалу й обгрунтування отриманих результатів дослідження. Відповідно до пункту 3 частини третьої статті 4 Закону України «Про ринок природного газу» до компетенції регулятора на ринку природного газу належить, зокрема, установлення тарифів на послуги транспортування природного газу транскордонними газопроводами відповідно до методології визначення тарифів на послуги транспортування природного газу для точок входу й виходу та статті 17 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» до повноважень Національної комісії, що виконує державне регулювання у сферах енергетики й комунальних послуг (далі – НКРЕКП), належить установлення тарифів на товари (послуги) суб'єктів природних монополій. Статтями 23 та 39 Закону України «Про ринок природного газу» визначено вимоги про відокремлення й незалежність оператора газотранспортної системи та оператора газорозподільної системи.

Для виконання зобов'язань України за Договором про заснування Енергетичного співтовариства та Угодою про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом – з іншого, прийнято Закон «Про ринок природного газу». Його спрямовано на імплементацію актів законодавства Енергетичного співтовариства у сфері енергетики, а саме: Директиви 2009/73/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку природного газу та про скасування Директиви 2003/55/ЄС [1]; Регламенту (ЄС) 715/2009 про умови доступу до мереж транспортування природного газу [6]; Директиви 2004/67/ЄС про здійснення заходів для забезпечення безпеки постачання природного газу [2].

Відзначимо, що в пункті № 33, що в розділі «Е» «Політика в енергетичному секторі» Меморандуму про економічну й фінансову політику, зазначено, що для сприяння повній лібералізації газових тарифів були наміри про внесення подальших змін до постанови Кабінету Міністрів України № 758 від 1 жовтня 2015 р. щодо відокремлення тарифів на транспортування й розподіл газу від вартості газу як товару.

У Законі України «Про ринок природного газу» зазначено, що доступ – це право користування потужністю об'єкта газової інфраструктури в обсязі та на умовах, установлених у договорі про надання послуг транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору) природного газу або послуг установки LNG; потужність – максимально допустиме перетікання обсягу природного газу, виражене в одиницях енергії до одиниці часу, що надається замовнику відповідно до договору про надання послуг транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору) природного газу або послуг установки LNG; розподіл потужності – надання, установлення умов і порядку реалізації, а також здійснення інших процедур, пов'язаних із правом користування потужністю об'єкта газової інфраструктури.

Відтак здійснення оплати вартості послуг оператора газотранспортної системи та оператора газорозподільної системи споживачем як плати за потужність передбачено Законом України «Про ринок природного газу» [4]. Пунктом 1 глави 6 розділу VI Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494 (далі – Кодекс ГРМ), визначено, що розрахунки споживача за договором розподілу природного газу здійснюється за тарифом, установленим регулятором для відповідного оператора ГРМ, виходячи з величини приєднаної потужності об'єкта споживача [10]. Отже, механізм введення плати за потужність є безпосередньою вимогою Закону України «Про ринок природного газу» та Енергетичного співтовариства, який створює підґрунтя для більш виражених підходів при замовленні/бронюванні потужностей, а також дає змогу забезпечити рівномірне надходження коштів за послуги оператора ГРМ.

Задля адаптації до вимог законодавства ЄС, з урахуванням практики тарифоутворення країн ЄС та на виконання вимог Закону України «Про ринок природного газу» й пункту 10 та пункту 22 Плану заходів щодо реформування газового сектору, затвердженого розпорядженням КМУ від 25 березня 2015 р. № 375-р, НКРЕКП розроблено, затверджено й проведено державну реєстрацію Міністерством юстиції України Методології формування тарифів на послуги транспортування та розподілу природного газу як вираженої в грошовій формі вартості забезпечення в планованому періоді замовнику обсягу потужності, вираженої в 1000 м³ (одиницях енергії) до одиниці часу [4].

При цьому, відповідно до статті № 3 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», до основних завдань регулятора відносять забезпечення захисту прав споживачів товарів, послуг у сферах енергетики та комунальних послуг щодо отримання цих товарів і послуг належної якості в достатній кількості за обґрунтованими цінами [3]. Водночас, відповідно до статті 4 Закону України «Про ринок природного газу», до основних завдань регулятора на ринку природного газу належить сприяння захисту вразливих споживачів [4].

Із метою соціального захисту побутових споживачів і полегшення адаптації споживачів до нових умов оплати за послуги розподілу природного газу як плати за потужність, постановою НКРЕКП від 10.03.2017 № 266 внесено зміни до вищезазначеної Методики. Це передбачає встановлення тарифів на послуги розподілу природного газу для побутових і непобутових споживачів, за допомогою застосування коефіцієнтів розподілу тарифної виручки під час визначення тарифу й планованої річної тарифної виручки суб'єкта господарювання з розподілу природного газу на планований період відповідно до категорії замовника послуг розподілу природного газу: побутові та непобутові споживачі. Такі коефіцієнти застосовуватимуться поетапно протягом трьох років до встановлення однакового рівня тарифів для побутових і непобутових споживачів.

Установлення тарифів на послуги транспортування природного газу для споживачів України для точок входу й виходу для ПАТ «Укртрансгаз». Відповідно до розробленої Методики визначення та розрахунку тарифів на послуги транспортування природного газу для точок входу й виходу на основі багаторічного стимуляційного регулювання НКРЕКП здійснено розрахунки тарифів на послуги транспортування природного газу для всіх точок входу та виходу на місце на території України, та для точок входу й виходу, що містяться на державному кордоні України, та з 01.01.2016 постановою НКРЕКП від 29.12.2015 № 3158 встановлено тарифи на послуги транспортування природного газу транскордонними газопроводами для точок входу й виходу.

У жовтні 2015 р. Кабінетом Міністрів України прийнято постанову № 758 «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносупільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу (відносини у перехідний період)» [9]. Відповідно до змін, унесених постановою Кабінету Міністрів України від 27.04.2016 № 315, у період 1.05.2016–31.03.2017 р. діяла гранична роздрібна ціна на природний газ для побутових споживачів у розмірі 6,879 грн за 1 куб. м. та включає регульовану оптову ціну на природний газ для постачальника природного газу на території ліцензованої діяльності з розподілу природного газу, максимальну торгову націнку постачальника природного газу зі спеціальними обов'язками, тариф на послуги з транспортування природного газу, тариф на послуги з розподілу природного газу й податок на додану вартість.

При цьому КМУ розроблено проект постанови «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносупільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу в 2017–2018 роках», відповідно до положень якого, ціна на природний газ для побутових споживачів визначена без врахування тарифів на послуги транспортування й розподілу природного газу.

Водночас зазначаємо, що в серпні 2016 р. на засіданні НКРЕКП прийнято протокольне рішення про встановлення тарифів для ПАТ «Укртрансгаз» на послуги транспортування природного газу для точок входу й виходу, розміщених на території України, після введення в дію постанови НКРЕКП від 25.02.2016 № 236 «Про затвердження Методики визначення та розрахунку тарифів на послуги розподілу природного газу» та після внесення змін до актів законодавства, необхідних для сприяння застосуванню нового Закону України «Про ринок природного газу» у частині відокремлення тарифів на послуги транспортування й розподілу природного газу від вартості природного газу як товару під час формування ціни на природний газ для побутових споживачів, зокрема після перегляду формули формування роздрібної ціни, яка визначена Постановою КМУ від 01.10.2015 № 758, але не пізніше ніж 01.04.2017 [9].

У зв'язку з вищезазначеним, НКРЕКП проведено розрахунок тарифів на послуги транспортування природного газу для споживачів України для точок входу й виходу для ПАТ «Укртрансгаз» відповідно до Методики визначення та розрахунку тарифів на послуги транспортування природного газу.

Потрібно зазначити, що відповідно до розділу VIII Методики тарифи для точок входу та виходу з ПСГ можуть установлюватися з коефіцієнтом від «0» до «0,5», який застосовується до тарифів, визначених відповідно до розділу VI цієї Методики. Для забезпечення привабливості українських газосховищ для іноземних замовників було запропоновано встановити тарифи для точок входу й виходу з ПСГ із застосуванням коефіцієнта «0». З урахуванням вищезазначеного й рівні тарифів будуть такими (див. табл. 1).

Таблиця 1

Тарифи на послуги транспортування природного газу [5]

Назва точок входу/виходу газотранспортної системи	Тариф для точки входу, грн за 1000 м ³ за добу	Тариф для точки виходу, грн за 1000 м ³ за добу
Точки входу з фізичним розміщенням родовищ природного газу, виробництва біогазу або інших видів газу з альтернативних джерел. Віртуальні точки входу з газорозподільної системи чи групи газорозподільних систем (місце надходження газу від газодобувних підприємств чи виробників біогазу, підключених до газорозподільної системи). Віртуальні точки входу з групи газовидобувних підприємств	296,80	-
Віртуальні точки в підключенні з газосховищами або з групами газосховищ. Точки з фізичним розташуванням газосховищ. Віртуальна точка, у якій відбувається передача природного газу.	0,00	0,00
Віртуальна точка виходу для операцій оператора газотранспортної системи, пов'язаних із закупівлею оператором газотранспортної системи природного газу для власних потреб та виробничо-технологічних витрат	-	0,00
Точки виходу з фізичним розташуванням прямих споживачів	-	322,10
ПАТ «Вінницягаз», ПАТ «Гадячгаз», ПАТ «Київоблгаз», ПАТ «Миколаївгаз», ПАТ «Рівнегаз», ПАТ «Харківгаз»	-	115,35
ПАТ «Волиньгаз», ПАТ «Дніпропетровськгаз», ПАТ «Донецькоблгаз», ПАТ «Івано –Франківськгаз», ПАТ «Криворіжгаз», ПАТ «Лубнигаз», ПАТ «Львівгаз», ПАТ «Мелітопольгаз», ПАТ «Полтавагаз», ПАТ «Уманьгаз», ПАТ «Херсонгаз», ПАТ «Хмельницькгаз», ПАТ «Черкасигаз», ПАТ «Чернівцігаз», ПАТ «Шепетівкагаз»,	-	153,80
ПАТ «Дніпрогаз», ПАТ «Житомиргаз», ПАТ «Запоріжгаз», ПАТ «Київгаз», ПАТ «Кіровоградгаз», ПАТ «Коростишівгаз», ПАТ «Кременчукгаз», ПАТ «Одесагаз», ПАТ «Сумигаз», ПАТ «Тернопільміськгаз», ПАТ «Харківміськгаз», ПАТ «Чернігівгаз»,	-	192,25
ПАТ «Луганськгаз», ПАТ «Маріупольгаз», ПАТ «Тернопільгаз», ПАТ «Тисменицягаз», ДП «Новороздільське ДГХП «Сірка», ДП «Монтажник», ТОВ «Газовик», ТОВ «Газпостачсервіс», ДП «Кременецьке УПРГ», ТОВ «Спектргаз»,	-	76,90

З ініціативи газорозподільних підприємств, як плату за приєднану потужність НКРЕКП проведено збір даних та аналіз стосовно потужності розподілу природного газу газорозподільних підприємств, аналіз ліцензованої діяльності газорозподільних підприємств за 2016 р., порівняно з установленими структурами тарифів і факторів, що впливали на ефективність провадження такої діяльності. У результаті здійснено розрахунки тарифів на послуги розподілу природного газу за елементами структури тарифу [5]:

1. Величини приєднаної потужності розподілу природного газу газорозподільних підприємств. Відповідно до Методики тариф на послуги розподілу природного газу розраховують з урахуванням загальної планової річної приєднаної потужності розподілу природного газу ліцензіата, яку обчислюють як річну приєднану потужність розподілу природного газу побутових і побутових споживачів газорозподільних підприємств.

2. Вартість природного газу, що використовується на виробничо-технологічні витрати та нормовані втрати (ВТВ). Прогнозована розрахункова вартість природного газу на зазначені вище потреби, прийнята до розрахунку чинних із 1 січня 2017 р. тарифів, становила 5862,00 грн за 1000 м³ і залишалася незмінною з 01 січня 2016 р. Ураховуючи результати моніторингу цін на газ і прогнозований розрахунковий рівень ціни на природний газ для промислових підприємств й інших суб'єктів господарювання 6500,00 грн за 1000 куб. м (зростання ціни природного газу складає 11%), та те, що такий рівень ціни впливає на величину витрат газорозподільних підприємств у частині витрат, пов'язаних із закупівлею природного газу, що використовується для забезпечення виробничо-технологічних витрат і нормованих утрат, департаментом відкориговано такі витрати газорозподільних підприємств.

3. Вартість витратних матеріалів. Ураховуючи незмінність зазначеного елемента витрат у структурах тарифів газорозподільних підприємств із 01.07.2015 р., елемент витрат «вартість матеріалів (паливо, електроенергія, витрати на ремонт, інші матеріальні витрати)» проіндексовано на індекс цін виробників промислової продукції за відповідний період.

4. Витрати на оплату праці. Зазначений елемент витрат обчислено з урахуванням порядку визначення витрат на оплату праці, які враховуються в тарифах на послуги розподілу природного газу.

5. Амортизація. Елемент структури тарифу «Амортизація» залишено на рівні, прийнятому до розрахунку чинних тарифів на послуги розподілу природного газу.

6. Інші витрати. Ураховуючи незмінність зазначеного елемента витрат у структурах тарифів газорозподільних підприємств із 01.07.2015, елемент «інші витрати» (без урахування витрат на повірку та ремонт лічильників) проіндексовано на індекс цін виробників промислової продукції за відповідний період.

7. Витрати на встановлення індивідуальних лічильників газу населенню. Проаналізовано стан оснащення лічильниками газу побутових споживачів газорозподільними підприємствами та за результатами цього планується забезпечити фінансування встановлення індивідуальних лічильників газу населенню.

8. Забезпечення фінансування витрат на встановлення будинкових приладів обліку. За зверненням ліцензіатів у структурах тарифів двох газорозподільних підприємств передбачено кошти для фінансування робіт зі встановлення будинкових приладів обліку природного газу.

9. Установлення засобів дистанційного зчитування показників лічильників.

10. Заміна лічильників газу та/або створення обмінного фонду лічильників. На виконання вимог глави 8 розділу X Кодексу ГРМ та згідно з пунктом 7 розділу III Методики, відповідно до якого до складу інших планованих прямих витрат уключаються, зокрема, витрати, пов'язані зі створенням обмінного фонду приладів обліку газу, у межах 3 % від установленої кількості приладів обліку в населення.

11. Витрати на оплату оператору газотранспортної системи обсягу замовленої потужності в точках виходу з газотранспортної системи. У структурах тарифів газорозподільних підприємств передбачено витрати на оплату послуг оператора газотранспортної системи, яка відповідає розрахованому розміру необхідного доходу оператора ГТС від надання послуг транспортування природного газу для споживачів України в точках виходу з ГТС у ГРМ.

12. Компенсації витрат (недоотриманих доходів) за попередні періоди. Діючі протягом 2015–2016 рр. структури тарифів на послуги розподілу природного газу включали такі елементи: «Компенсація

різниці в цінах на ВТВ за 2014 р. та I квартал 2015 року»; «Компенсація недоотриманої тарифної виручки у зв'язку із зменшенням обсягів розподілу природного газу у 2014 році»; «Компенсація недоотриманої тарифної виручки у зв'язку із зменшенням обсягів розподілу природного газу у 2015 році».

13. Витрати на капітальні вкладення. Планується передбачити кошти для забезпечення фінансування капітальних витрат, пов'язаних із забезпеченням безпеки, надійності, регулярності та якості постачання природного газу газорозподільною системою.

14. Щодо прибутку, прийнятого в розрахунки тарифів. При здійсненні розрахунку тарифів на послуги розподілу природного газу було враховано рівень рентабельності валового прибутку (до оподаткування) для газорозподільних підприємств у середньому 3,1 %. Тарифи з урахуванням вищезазначених факторів зображено в таблиці 2.

Таблиця 2

Тарифи на послуги розподілу природного газу в Україні [5]

№ з/п	Назва підприємства	Тариф на послуги розподілу природного газу для побутових споживачів, грн за 1 м ³ на годину без ПДВ	Тариф на послуги розподілу природного газу для неопубтових споживачів, грн за 1 м ³ на годину без ПДВ
1	2	3	4
1	ПАТ «Вінницягаз»	0,02285	0,02446
2	ПАТ «Волиньгаз»	0,02395	0,04095
3	ПАТ «Гадячгаз»	0,02442	0,02876
4	ПАТ «Дніпрогаз»	0,01460	0,05599
5	ПАТ «Дніпропетровськгаз»	0,02316	0,05956
6	ПАТ «Донецькоблгаз»	0,02485	0,02735
7	ПАТ «Житомиргаз»	0,01915	0,05231
8	ПАТ «Закарпатгаз»	0,03885	0,04255
9	ПАТ «Запоріжгаз»	0,01902	0,05866
10	ПАТ «Івано –Франківськгаз»	0,02433	0,05278
11	ПАТ «Київгаз»	0,01273	0,01273
12	ПАТ «Київоблгаз»	0,02549	0,03607
13	ВАТ «Кіровоградгаз»	0,01716	0,02959
14	ПАТ «Коростишівгаз»	0,02628	0,03913
15	ПАТ «Кременчукгаз»	0,02011	0,06073
16	ПАТ «Криворіжгаз»	0,02204	0,04023
17	ПАТ «Лубнигаз»	0,02281	0,03798
18	ПАТ «Луганськгаз»	0,02470	0,09046
19	ПАТ «Львівгаз»	0,02175	0,04926
20	ПАТ «Маріупольгаз»	0,01880	0,10388
21	ПАТ «Мелітопольгаз»	0,02396	0,05905
22	ПАТ «Миколаївгаз»	0,02464	0,06225
23	ПАТ «Одесагаз»	0,02212	0,05758
24	ПАТ «Полтавагаз»	0,02373	0,05143
25	ПАТ «Рівнегаз»	0,02676	0,04176
26	ПАТ «Сумигаз»	0,01895	0,04339
27	ПАТ «Тернопільгаз»	0,03101	0,03154
28	ПАТ «Тернопільміськгаз»	0,01108	0,03087
29	ПАТ «Тисменицягаз»	0,03548	0,03548
30	ПАТ «Уманьгаз»	0,02322	0,02707
31	ПАТ «Харківгаз»	0,02579	0,04465
32	ПАТ «Харківміськгаз»	0,01687	0,02584
33	ПАТ «Херсонгаз»	0,02329	0,02833
34	ПАТ «Хмельницькгаз»	0,02224	0,02894
35	ПАТ «Черкасигаз»	0,02129	0,06097
36	ПАТ «Чернівцігаз»	0,02188	0,02453
37	ПАТ «Чернігівгаз»	0,01684	0,05769

1	2	3	4
38	ПАТ «Шепетівкагаз»	0,01905	0,03181
39	ДП «Новороздільське ДГХП «Сірка»	-	0,11304
40	ДП «Монтажник»	0,03253	0,03253
41	ТОВ «Газовик»	0,05450	0,05450
42	ТОВ «Газпостачсервіс»	0,07782	0,07782
43	ДП «Кременецьке УПРГ»	0,02835	0,03397
44	ТОВ «Спектргаз»	-	1,63884

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, виходячи з вищезазначеного та врахувавши звернення ліцензіатів, НАК «Нафтогаз України» з метою сприяння захисту вразливих споживачів і соціального захисту побутових споживачів прийнято рішення про встановлення тарифів на послуги транспортування природного газу для споживачів України для точок входу й виходу для ПАТ «Укртрансгаз», що зображено в табл. 1; установлення тарифів на послуги розподілу природного газу для газорозподільних підприємств для побутових і непобутових споживачів, що зображено в табл. 2; унесення змін до додатка до постанови НКРЕКП від 29.12.2015 № 3158; визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг; прийняття постанови щодо зобов'язання ліцензіатів у разі наявної заборгованості використання отриманих коштів, передбачених елементом структури тарифів (річної планованої тарифної виручки) на послуги розподілу природного газу «Компенсації витрат (недоотриманих доходів) за попередні періоди», на погашення заборгованості за природний газ, що використовується для забезпечення виробничо-технологічних та нормованих утрат, перед НАК «Нафтогаз України».

Джерела та література

1. Директива Європейського Парламенту та Ради Європи 2009/73/ЄС [Електронний ресурс]. // Офіційний Вісник Європейського Союзу. – 2009. – Режим доступу : <http://mpe.kmu.gov.ua/minugo1/doccatalog/document?id=245023096>.
2. Директива 2004/67/ЄС про заходи із забезпечення безпеки постачання природного газу [Електронний ресурс]. – 2004. – Режим доступу : <http://enref.org/docs/dyrektyva-2004-67-es-pro-zahody-iz-zabezpechennya-bezpeky-postachannya-pryroodnoho-hazu/>.
3. Закон України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1540-19>.
4. Закон України «Про ринок природного газу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/329-19>.
5. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nerc.gov.ua>.
6. Регламент (ЄС) № 715/2009 Європейського парламенту та ради [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу : mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245023095.
7. Павлов К. В. Особливості конкурентних відносин на регіональних ринках нерухомості / К. В. Павлов, О. М. Стрішенець // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія «Економіка» : зб. наук. праць. – Вип. 1 (47). – Т. 2. – Ужгород, 2016. – С. 35–38.
8. Павлов К. В. Регулювання інвестиційно-житлових відносин в Україні : монографія / К. В. Павлов – Рівне : НУВГП, 2013. – 2013. – 250 с.
9. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу (відносини у перехідний період)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/758-2015-%D0%BF>.
10. Про затвердження Кодексу газорозподільних систем [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1379-15>.
11. Стрішенець О. М. Становлення екологічної відповідальності бізнесу в Україні / О. М. Стрішенець, А. М. Колосок // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 5 (178). – С. 215–221.

References

1. Directive of the European Parliament and Council Directive 2009/73 / EC. Official Journal of the European Union. – 2009. – (n.d.). [mpe.kmu.gov.ua. Retrieved from http://mpe.kmu.gov.ua/minugo1/doccatalog/document?Id=245023096](http://mpe.kmu.gov.ua/minugo1/doccatalog/document?Id=245023096).

2. Directive 2004/67/EU on measures to ensure the security of natural gas supply. – 2004. – (n.d.). enref.org. Retrieved from <http://enref.org/docs/dyrektyva-2004-67-es-pro-zahody-iz-zabezpechennya-bezpeky-postachannya-prirodnoho-hazu/>.
3. Zakon Ukraini «Pro nacionalnu komisiyu, scho zdiysnue dergavne reguluvannya u sferah energetiki ta komunalnih poslug» [The Law of Ukraine «On the National Commission for state regulation in the energy and utilities»]. (n.d.). zakon2.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1540-19>.
4. Zakon Ukraini «Pro rinhok prirodnoho gazu» [The Law of Ukraine «On the natural gas market»]. (n.d.). zakon3.rada.gov.ua Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/329-19>.
5. The National Commission for state regulation in the energy and utilities. (n.d.). <http://www.nerc.gov.ua>. Retrieved from <http://www.nerc.gov.ua>.
6. Regulation (EU) number 715/2009 of the European Parliament and of the Council. – 2009. – (n.d.). mpe.kmu.gov.ua. Retrieved from <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatolog/document?id=245023095>.
7. Pavlov K., & Strishenets O. (2013). Osoblivosti konkurentnih vidnosin na regionalnih rinkah neruhomosti [Features of competitive relations in regional real estate markets]. Naukoviy visnik Uzhgorodskogo universitetu. Seriya «Ekonomika». – Scientific Bulletin of the Uzhgorod University. Series «Economy». Issue 1 (47). Vol.2, 35–38 [in Ukrainian].
8. Pavlov K. (2013). Reguluvannya investiciyno-zhitlovih vidnosin v Ukraini. [Regulation of investment housing Relations in Ukraine]. Rivne : NUWMNU [in Ukrainian].
9. Postanova Kabinetu Ministriv Ukraini [CMU «On approval of the imposition of special duties on the subjects of natural gas market to ensure the general public interests in the natural gas market (relations in transition)»] (n.d.). zakon2.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/758-2015-%D0%BF>.
10. Pro zatverdzhennya kodeksu gazorozpodilnih system [On approval of the Code gas distribution systems]. (n.d.). zakon2.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1379-15>.
11. Strishenets O., & Kolosok A. (2016). Stanovlennya ekologichnoi vidpovidalnosti biznesu v Ukraini. [Formation of ecological responsibility in Ukraine] Aktualni problem ekonomiki. – Actual problems of economy. Issue 5 (178). 215–221.

Мирослав Коротя. Тарифообразование на услуги транспортировки газа и его распределения среди газораспределительных предприятий в Украине. В статье исследуется процесс формирования тарифообразования на услуги транспортировки природного газа, а также его распределения среди газораспределительных предприятий в Украине. Определяется, что развитие рынка транспортировки природного газа имеет существенное значение для экономики государства и уровня жизни ее населения, ведь в соответствии с Конституцией, Украина является социально ориентированным государством, целью которого является обеспечение условий для роста благосостояния граждан. Исходя из этого, одной из организующих составляющих благополучия является обеспечение граждан и компаний в государстве природным газом. Залогом данной цели является надежное, экономически обоснованное удовлетворение потребностей населения и экономики в целом.

С целью адаптации к требованиям законодательства ЕС, с учетом практики тарифообразования в странах Европейского Союза и во исполнение требований Закона Украины «О рынке природного газа» Национальной комиссией, осуществляющей государственное регулирование в сферах энергетики и коммунальных услуг принято Методу определению и расчета тарифов на услуги транспортировки природного газа для точек входа и точек выхода на основе многолетнего стимулирующего регулирования и обеспечения получения необходимого дохода и прибыли на регуляторную базу активов и соблюдения регуляторной базы активов и регуляторной нормы дохода.

Изучение проблем управления газотранспортными предприятиями в Украине осуществляли много ученых. В то же время нуждаются в уточнении вопрос о процессе тарифообразования на услуги транспортировки природного газа, а также создание для этого соответствующего организационно-экономического механизма.

Ключевые слова: тарифообразование, транспортировка газа, природный газ, газораспределительные предприятия, газотранспортная система.

Myroslav Korotia. Transport Services for Tariff Gas and its Distribution Among Gas Distribution Enterprises in Ukraine. The paper studied the formation of tariff for the services of natural gas transportation and distribution of its gas distribution companies in Ukraine. Determined that the market development of natural gas transportation plays an essential to the state's economy and living standards of its population, because according to the Constitution, Ukraine is a socially oriented state, which aims to ensure the conditions for the welfare of citizens. On the way one of the organizing welfare component is to provide individuals and companies in the country with natural gas. The key to this goal is a reliable, economically reasonable needs of the population and the economy in general.

In order to adapt to the requirements of EU legislation with the practice of setting tariffs in the European Union and in compliance with the Law of Ukraine «On the natural gas», the National Commission for state regulation in the energy and utilities was accepted method of determining and calculating tariffs for transportation of natural gas entry points and exit points based on years of incentive regulation and ensure the necessary revenue and profits in the regulatory framework act and compliance with regulatory asset base and revenue regulations.

Learning Management Problems gas transmission companies in Ukraine conducted many leading scientists. At the same time need to be clarified questions about the process of tariff on natural gas transportation services, and creating this relevant organizational and economic mechanism.

Key words: tariff, gas transportation, natural gas, gas distribution company, the gas transportation system.

Стаття надійшла до редакції 28.06.2017 р.

УДК 332.365

Анатолій Шворак – доктор економічних наук,
завідувач кафедри обліку і аудиту Східноєвропейського
національного університету імені Лесі Українки

Актуальність розміру втрат сільськогосподарського й лісогосподарського виробництва на сьогодні

У статті запропоновано механізм індексації нормативів утрат сільськогосподарського й лісогосподарського виробництва як передумови вдосконалення економічного механізму регулювання урбанізації продуктивних земель та надходження додаткових платежів до місцевих бюджетів, які будуть спрямовані на покращення та охорону земель.

Ключові слова: сільськогосподарські угіддя, сільськогосподарське виробництво, рілля, сінокоси, пасовища.

Постановка наукової проблеми та її значення. Відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва – один із важливих економічних регуляторів земельних відносин в Україні, що розглядається як різновид так званої позитивної відповідальності – відповідальності за правомірні дії [4].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблематика економічного регулювання земельних відносин є предметом досліджень широкого кола вітчизняних науковців, таких як Д. С. Добряк [1], Л. Я. Новаковський [1], А. Г. Мартин [3], А. М. Третяк [1] й ін., теоретичні та методичні засади вдосконалення порядку визначення втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва потребують удосконалення.

Мета статті – дослідження механізму індексації нормативів утрат сільськогосподарського й лісогосподарського виробництва як передумови вдосконалення економічного механізму регулювання урбанізації продуктивних земель, які виступають основним засобом виробництва в сільському та лісовому господарстві.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. За своєю економічною сутністю, відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва є економічним інструментом регулювання урбанізаційних процесів, що покликаний знизити рентабельність трансформації сільськогосподарських угідь, лісових земель і чагарників в інші угіддя та сприяти залученню інших земель до містобудівних та промислових потреб.

Розмір утрат сільсько- й лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню, регулюється Земельним кодексом [1] та встановлюється в порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 № 1279 [6]. Із часу прийняття постанови минуло понад 18 років. За цей час прийнято багато нормативних актів, що суттєво змінили правове регулювання в цих сферах, а ріст інфляції – 1028,2 %, індексу цін реалізації сільськогосподарської продукції – 1435,5 % та середньомісячної заробітної плати – 2558,6 % (табл. 1) не відобразилися на коригуванні розміру втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.

Аналіз макроекономічних показників, наведених у табл. 1, і зміни в законодавчому регулюванні земельних відносин вимагають напрацювання нових наукових підходів щодо визначення розмірів утрат сільськогосподарського й лісогосподарського виробництва, що підлягають відшкодуванню, у тому числі на основі індексації наявних нормативів. Якщо макроекономічні показники індексу інфляції та середньорічної заробітної плати відображають загальні показники народного господарства країни, то індекс цін реалізації продукції сільського господарства сільськогосподарськими підприємствами, на нашу думку, є найбільш оптимальним, адже він визначається на регулярній